

Vakblad **v&vn**

AMBULANCEZORG

Ambulancezorg bij elektrische en hybride voertuigen

Interview OM: Gewelddelicten in de Ambulancezorg

Prehospitala ECMO: zinvol of zinloos?

Ontwikkeling van LPA 9 (Deel 5 en slot)

Case-report: Reanimatie pasgeborene na een niet vorderende uitdrijving

Gijzeling Leidseplein, Amsterdam

Sdu

Interview

Gewelddelicten in de Ambulancezorg en het OM

Vragen aan een plaatsvervangend hoofdofficier van justitie

Geweld tegen ambulancehulpverleners komt helaas nog steeds voor. Vorig jaar waren er opnieuw, kort na elkaar, enkele incidenten die het nieuws haalden zoals de mishandeling van ambulancecollega's in Biddinghuizen (26 oktober 2021) en een steen door de ruit van een ambulance tijdens rellen in Den Haag (20 november 2021). Er zijn ook veel incidenten die de kranten niet halen. Over 2020 rapporteerde AZN 762 meldingen van incidenten van agressie tegen ambulancezorgverleners, ofwel ruim twee per dag (zie *Sectorkompas Ambulancezorg 2020* op de site van AZN).

Door Thijs Gras

Lang niet altijd wordt tot aangifte overgegaan en zelfs bij wel aangifte doen, komt het niet altijd tot een veroordeling. Dit leidt tot onbegrip bij de betrokken hulpverleners die vinden dat zo een verkeerd signaal aan de plegers van agressie wordt afgegeven. Daarbij komt dat veel collega's terughoudend zijn met aangifte doen omdat ze bang zijn voor vergelding.

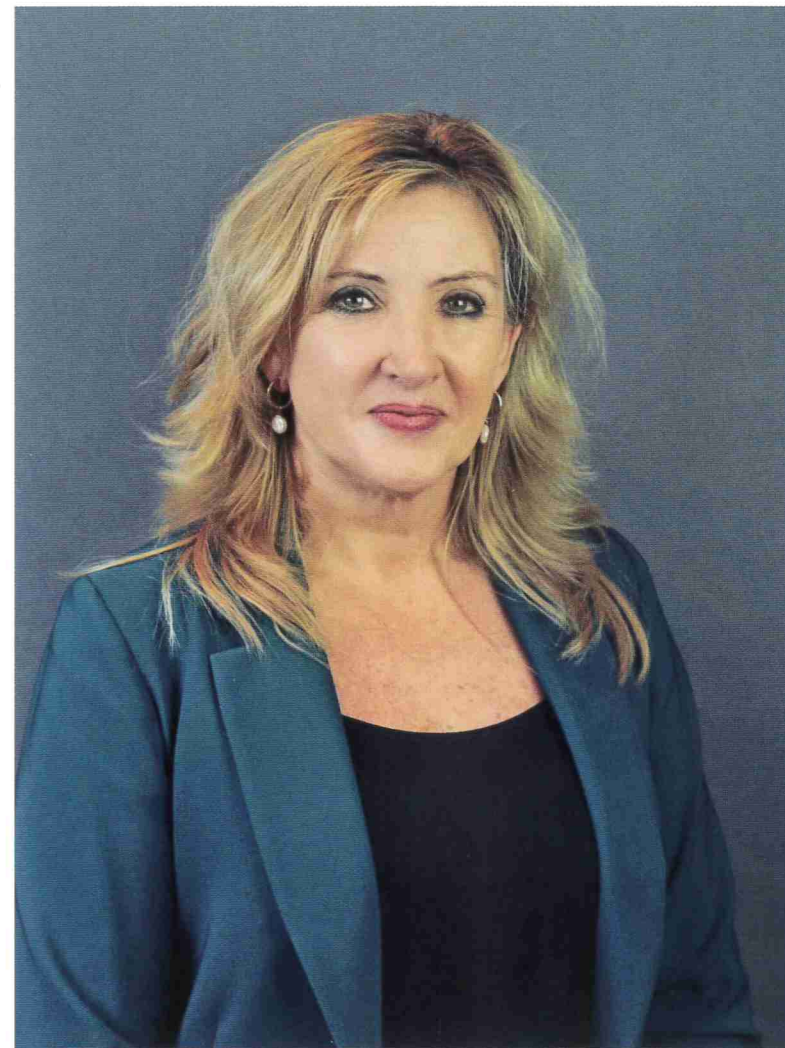
In een in december 2021 door V&VN uitgebracht zwartboek over geweld tegen ambulances, getiteld 'We voelen ons al jaren in de kou gezet door justitie' (<https://tinyurl.com/mfr4nyja>) wordt forse kritiek geuit op de aanpak van het OM en de lichte of zelfs ontbrekende straffen waar de daders mee wegkomen. Overigens wordt daarin ook flinke kritiek geuit op de eigen werkgevers binnen de ambulancesector. Die zouden aangifte ontmoedigen en agressie bagatelliseren.

Lisan Wösten, plaatsvervangend hoofdofficier van justitie van het parket Rotterdam, sinds maart 2021 landelijk portefeuillehouder Veilige Publieke Taak (VPT) en lid van de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig, blijkt bereid om enkele van onze vragen omtrent de aanpak van het Openbaar Ministerie

met betrekking tot geweld tegen ambulancezorgverleners te beantwoorden.

Kun je iets vertellen over de meest recente zaak van agressie tegen iemand van de ambulance waar jij bij betrokken bent geweest en hoe die is afgelopen?

Een jongeman heeft met vrienden een feestje in zijn woning en is blijkbaar op enig moment erg onder invloed. Zijn vrienden verklaren dat hij stemmingswisselingen krijgt en af en toe agressief wordt. Zo slaat hij een schilderij van de wand en raakt gewond. De ambulance wordt gebeld en de ambulancebroeders proberen hem te verzorgen, maar hij weigert zijn hand te strekken voor het meten van zijn bloeddruk. De ambulancebroeders verklaren later dat hij recalcitrant was en dat het leek of hij de bloeddrukmeter kapot wilde maken. De man wil losgelaten worden, maar als dat gebeurt, grijpt hij een van de ambulancemedewerkers bij de keel en knijpt deze met veel kracht dicht. Een van zijn vrienden pakt hem in een wurggreep en een van de ambulancebroeders geeft hem een vuistslag in het gezicht. Daarop laat hij los. De ambulancemedewerker heeft aangifte gedaan. Hij heeft last van een hese schorre stem, blauwe pekken in de nek en moest zelfs korte tijd opgenomen worden in het ziekenhuis.

Mr. Lisan Wösten, plaatsvervangend hoofdofficier van justitie

Deze 18-jarige dader is veroordeeld voor een poging tot zware mishandeling door het dichtknijpen van de keel. Hij kreeg een taakstraf van 200 uur (staat gelijk aan 100 dagen gevangenisstraf) en drie maanden voorwaardelijke gevangenisstraf met bijzondere voorwaarden. De dader had de gevraagde schadevergoeding vóór de zitting voldaan.

Je ziet dat ambulancepersoneel geregeld te maken heeft met mensen die onder invloed zijn, maar ook met mensen die een psychische stoornis hebben. Het feit dat iemand onder invloed is, komt geheel en al voor rekening van een verdachte. Wanneer iemand een psychische stoornis heeft kan iemand deels ontoerekeningsvatbaar worden verklaard, wat een strafverlaging tot gevolg kan hebben. Iedere zaak is in die zin uniek, kent unieke feiten en omstandigheden en iedere zaak moet dan ook op zijn eigen merites worden beoordeeld.

Kun je een indicatie geven van de aantallen zaken die door het OM per jaar worden afgedaan waarbij het gaat om ambulancepersoneel, hetzij van de auto, hetzij van de meldkamer?

Het is van belang te weten dat het Openbaar Ministerie alleen naar aanleiding van aangiften gedaan bij de politie, onderzoek kan doen, en dus niet op meldingen acteert. Ik begrijp dat er in 2020 bij de ambulancediensten meer dan 700 interne meldingen van agressie zijn gedaan. Dat getal zien

we niet terug in het aantal aangiften dat bij ons binnenkomt. In de laatste drie jaar is er landelijk slechts ongeveer 60 keer per jaar aangifte gedaan van geweld of bedreiging gepleegd tegen ambulancemedewerkers. Dat is dus nog geen 10% van de meldingen van agressie die binnen de branche zelf worden geregistreerd. Het is dus belangrijk om te achterhalen hoe dat komt en dat is een belangrijke taak in voor de werkgever.

Ambulancemedewerkers hebben soms het beeld dat er niets met aangiften wordt gedaan en om die reden geen aangifte doen. Dat beeld wil ik graag ontkrachten. De cijfers laten namelijk echt wat anders zien, want in ongeveer 80% van de zaken komt het wel degelijk tot een strafrechtelijke reactie tegen de verdachte. Die reactie varieert van het opleggen van voorwaarden bij een sepot tot en met het opleggen van straffen door een rechter op de zitting.

In maar ongeveer 20% van de VPT-zaken leidt de aangifte tot een onvoorwaardelijk sepot, wat betekent dat de zaak wordt beëindigd zonder strafrechtelijke consequenties. Bij veruit de meeste van die sepoten komt dat omdat de zaak niet bewijsbaar is. Ons strafrechtelijk systeem zit zo in elkaar dat wanneer er geen of te weinig bewijs is in een zaak, geen strafrechtelijke reactie kan en mag volgen. Dat betekent natuurlijk lang niet altijd dat er feitelijk niets gebeurd is,

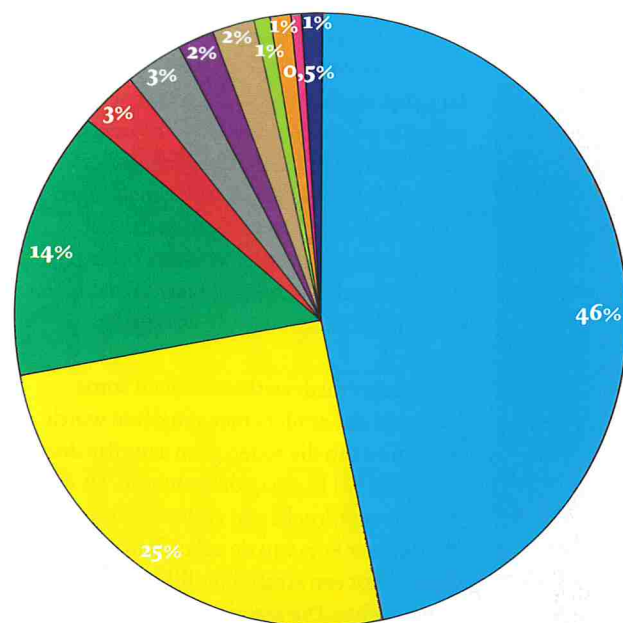
het valt alleen juridisch gezien niet te bewijzen.

Voor slachtoffers is dat lastig te verteren, dat begrijp ik heel goed. Het is dan ook aan ons de taak om goed uit te leggen waarom we tot een dergelijke beslissing hebben moeten komen.

In 3 tot 10% van die zaken van de afgelopen drie jaar is een voorwaardelijk sepot opgelegd. Dat betekent dat de verdachte (een) voorwaarde(n) krijgt opgelegd waar deze zich gedurende een bepaalde periode aan moet houden.

In 10 tot 15% legt het OM zelf een strafbeschikking op, meestal in de vorm van een taakstraf, die in de regel hoger is dan bij vergelijkbare niet-VPT-zaken. Hiervoor kan worden gekozen wanneer het gaat om een relatief minder ernstig delict, maar soms ook wanneer door gebrek aan zittingsruimte bij de rechtbank de zaak te lang zou blijven liggen. Alleen als een verdachte vast zit en de zaak klip en klaar is, kan deze door (super)snelrecht op een zitting bij de rechter worden afgedaan.

Het voordeel van een OM-hoorzitting is dat deze zaken sneller kunnen dienen, maar het nadeel is dat een slachtoffer niet bij de hoorzitting aanwezig kan zijn. Hij of zij kan wel een schriftelijke slachtofferverklaring indienen, die op die zitting wordt voorgelegd. En als het slachtoffer het niet eens is met het op deze manier afdoen van zijn of haar zaak, kan een klacht worden ingediend bij het gerechtshof.

- Belemmeren hulpverlener
- Bedreiging
- Belediging
- Vernieling
- Openlijk geweld
- Aanranding
- Zware mishandeling
- Wederspanning
- Eenvoudige mishandeling
- Moord en doodslag
- Overig

In 56 tot 69% van de zaken wordt de verdachte gedagvaard voor de rechter en in het overgrote deel worden de verdachten ook schuldig bevonden en volgt strafoplegging. In een tot twee zaken per jaar heeft die zitting geleid tot een vrijspraak. Aangifte doen heeft dus zeker zin, ik kan het niet vaak genoeg benadrukken.

Wat voor soort zaken zijn dit geweest?

In de meeste gevallen gaat om het openlijk geweld, bedreiging en belediging.

Zijn daarbij stevige straffen uitgedeeld?

In zijn algemeenheid kan ik zeggen dat wanneer een ambulancemedewerker slachtoffer is van een strafbaar feit, hogere straffen worden geëist en ook worden opgelegd dan in niet VPT-zaken. Of het slachtoffer een straf hoog of stevig genoeg vindt, is aan het slachtoffer. Vanuit dat perspectief heeft het slachtoffer in zijn gevoel natuurlijk altijd gelijk, dat begrijp ik en wil daar ook niets aan af doen. Iets anders is dat wij als OM de wet en richtlijnen hebben te hanteren. De uitgangspunten voor bestraffing staan in de wet en in het strafvorderingsbeleid van het OM. Daarin staat onder meer dat wij bij geweld tegen mensen met een publieke taak als uitgangspunt de eis met 200% kunnen verhogen. Daarmee zijn we er echter nog niet; de omstandigheden van het geval (de situatie, de mate van geweld, de mate van letsel of dreiging), de mate van bewijsbaarheid (bijvoorbeeld een of meerdere klappen) en de persoon van de verdachte (is er sprake van recidive, minderjarigheid, gedeeltelijke ontoerekenbaarheid?) maken dat iedere zaak weer uniek is en dat de eis hoger of lager kan uitvallen. Bij een strafbeschikking doet de officier van justitie de zaak zelf af. Als een zaak voor de rechter komt, weegt deze op diens beurt alle omstandigheden tegen elkaar af en oordeelt wat hij of zij een passende straf vindt.

In welke gevallen wordt niet tot vervolging overgegaan en gebeurt dat vaak?

Het opportuniteitsbeginsel – dat houdt in dat het aan het OM is om af te wegen of het opportuun is om een strafzaak te beginnen – zal in VPT-zaken in beginsel niet snel aan de orde zijn. In een enkel geval, bijvoorbeeld als op voorhand blijkt dat iemand volledig ontoerekeningsvatbaar is of bijvoorbeeld al in een gesloten setting verblijft en straf niets toevoegt of zelfs onuitvoerbaar is, zou kunnen worden afgezien van verder strafrechtelijk ingrijpen. Er zal niet tot vervolging worden overgegaan als op voorhand duidelijk is dat er te weinig bewijs is en dat dit ook bij nader onderzoek niet zal gaan komen of is gekomen. In twijfelgevallen zullen we de zaak aan de rechter voorleggen.

Zoals ik hierboven al aangaf, geven de cijfers geen aanleiding om te constateren dat dit soort zaken ‘vaak’ wordt geseponeerd. Geweld – en zeker tegen onze hulpverleners – wordt niet getolereerd.

Waarom is het belangrijk aangifte te doen en welke rol is weggelegd voor de werkgever bij het doen van de aangifte?

Zonder aangifte kan er geen onderzoek worden gedaan naar een voorval. Bij het doen van aangifte is het belangrijk dat de ambulancemedewerker of de werkgever als deze namens de medewerker aangifte doet, bij de politie benadrukt dat het gaat om een VPT-aangifte. Bij de politie – en later ook bij het OM – krijgt zo’n zaak een apart VPT-label. Met de politie hebben we Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA), die onder meer inhouden dat deze VPT-zaken met voorrang worden behandeld.

Snap je waarom ambulancecollega's terughoudend zijn in het doen van aangifte?

Ik heb begrepen dat ambulancemedewerkers soms ook geen aangifte doen omdat ze bang zijn dat de verdachte hen gaat benaderen en anoniem aangifte doen niet altijd kan.

Ik heb hier zeker begrip voor, toch zou ik hun willen adviseren om dat wel te doen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om aangifte te doen. Zo kan de aangever zelf aangifte doen waarbij domicilie wordt gekozen op het adres van de werkgever of het politiebureau. Dan blijft het adres dus buiten het dossier. Daarnaast kan de werkgever namens de werknemer aangifte doen. Aangifte doen kan in sommige gevallen ook onder nummer, dan worden naam en adres afgeschermd. Of dit kan hangt echt af van de omstandigheden van het geval. In eerste instantie beslist de (hulp)officier van justitie of dat in een zaak kan. Het is namelijk zo dat aangiftes altijd verifieerbaar moeten zijn, dat wil zeggen dat het voor de bewijsbaarheid van een zaak nodig kan zijn om een aangever te horen. De rechter kan daar dan ook altijd toe beslissen.

De werkgever kan dus een belangrijke rol spelen bij het doen van aangifte?

Ik zie een belangrijke rol weggelegd voor de werkgever. De meldings- en aangiftetbereidheid wordt door meerdere factoren beïnvloed. Denk bijvoorbeeld aan het hanteren van een helder normenkader door de werkgever, waaruit onder meer volgt dat geweld tegen werknemers niet wordt getole-

reerd. Verder is het door de werkgever al dan niet gestimuleerd en in staat gesteld worden om aangifte te doen, een belangrijke factor. Natuurlijk zijn ook de verwachtingen, die het slachtoffer heeft over het nut van het doen van aangifte, van belang.

Bij een incident is, parallel aan politie en OM, allereerst, maar ook als laatst, de werkgever aan zet. Het zou mooi zijn als de werkgever inzet op:

- het scheppen van een helder normenkader: accepteer op je werk niet wat je op straat niet accepteert!;
- ‘huisregels’ bekendmaken voor patiënten;
- bewustwording/trainen van het personeel op preventie, de-escalatie en het normenkader;
- aanstellen van duidelijke aanspreekpunten voor incidenten en zorgen voor een overzichtelijk meldingsproces;
- bieden van persoonlijke ondersteuning bij aangifte;
- bieden van adequate nazorg.

Welke rol zie je daarbij weggelegd voor het OM?

Heldere communicatie kan helpen het slachtoffer in het gevoel meer tegemoet te komen. Daar kunnen we nog stappen in maken. Daarnaast geven we als OM op voorhand meer voorlichting – zoals dit interview – over de (on)mogelijkheden binnen het strafrecht, zodat medewerkers beter weten wat zij kunnen verwachten.

Wat wij ook doen, het kan altijd zo zijn dat het slachtoffer niet blij is met de wijze waarop zijn of haar zaak door het OM wordt afgedaan, ook al strookt die afdoening met de richtlij-

nen en wordt rekening gehouden met alle omstandigheden van het feit. Nogmaals, dat vind ik begrijpelijk vanuit het standpunt van het slachtoffer.

Welke praktische tips zou je onze collega's willen meegeven als ze een agressie-incident aan den lijve hebben ondervonden?

Meld het incident in ieder geval bij je werkgever, maar doe vervolgens vooral ook aangifte. Meld dat je een VPT'er bent, want alleen dan kan er door de politie onderzoek worden gedaan naar het agressie-incident. En alleen dan kan het OM of uiteindelijk de rechter een strafrechtelijke afdoeningsbeslissing nemen.

Ik hoop dat dit artikel duidelijkheid biedt over wat men kan en mag verwachten van het Openbaar Ministerie in de strijd tegen geweld tegen hulpverleners en anderen met een publieke taak. Iedereen kan jullie hulp op een moment in het leven heel hard nodig hebben. Jullie hebben een essentiële taak bij het beschermen van eenieder in onze samenleving. Bij agressie en geweld is zero tolerance het enige juiste antwoord.

Namens de redactie heel hartelijk dank voor dit interview, je verhaal is duidelijk. Hopelijk leidt dit ertoe dat meer collega's aangifte gaan doen, dat zij daarbij goed ondersteund worden door hun werkgever en dat er nu bij de aangevers meer duidelijkheid is wat zij in deze van het OM wel en niet mogen verwachten.

Wordt vervolgd.